

#BASISgate: ook na rapport ging het pesten door

Zelfs na afloop van het onderzoek naar de verziekte sfeer bij studievereniging BASIS stopten de pesterijen niet. 'Dit is diep verontrustend'

2

10

Opstandige jeugd Hoe stakende jongeren elkaar wisten te vinden

8

Sempre is jarig Orchest speelt Orff: 'Het gaat over drinken en neuken'

Verzetsheld of gewiekste bluffer? Oud-rechercheur Petra Alkema schreef een keihard boek over Erik Hazelhoff Roelfzema, beter bekend als de Soldaat van Oranje. 'Dit is geen afrekening. Het gaat om waarheidsvinding. Ik weerleg de absurde claims die hij al die jaren heeft gedaan'

6

Het ‘never ending conflict’: zelfs na rapport ging pesten door

Honoré Daumier, Plaidoyer pour la Défense (1860)

De sfeer binnen studievereniging BASIS is zo verziekt dat pesterijen door de penningmeester zelfs na de afronding van het onderzoek door de ombudsfunctionaris nog bleven aanhouden. ‘Dit heeft mijn mentale welzijn enorm verstoord.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

De aanleiding voor de ernstig verstoorde verhoudingen is opmerkelijk: het East Asia Committee dronk enkele biertjes na afloop van een door hen georganiseerd evenement in het Haagse universiteitsgebouw Beehive. Hoewel dat tegen de regels is, aangezien de commissie van het bestuur geen toestemming had gekregen om alcohol te drinken, zijn de gevolgen verstrekkend: de voorzitter van de commissie, Maya (echte naam bij de redactie bekend), moest de commissie verlaten, mag binnen BASIS geen enkele functie meer bekleden en werd uitgesloten van een reis naar Vietnam. Maar daar bleef het niet bij. Sindsdien wordt ze zwartgemaakt, uitgesloten en zelfs vals beschuldigd van poging tot brandstichting. Saillant detail: Maya had een relatie met de penningmeester, die ze een week voordat alles escaleerde had beëindigd. Het rapport van de ombudspersoon fileerde de handelswijze van het bestuur: ze oordeelt dat er een gebrek is aan sociale veiligheid, studenten bang zijn om naar de campus te gaan, de reputatie van Maya door onbewezen beschuldigingen van wangedrag ernstig is geschaad, de schorsingsprocedure niet deugde en allerlei persoonlijke relaties de bestuursprocessen hebben beïnvloed.

Uit interne mails in handen van Mare blijkt nu dat de penningmeester en zijn huidige vriendin zelfs na de afronding van dat rapport doorgingen met pesterijen en het zwartmaken van Maya. In mails van de ombudspersoon aan Maya, daterend van 13

april, schrijft ze dat er ‘stevige gesprekken’ op de planning staan met zowel de penningmeester, zijn vriendin en de voorzitter van BASIS. Zo moet de penningmeester op het matje komen bij het faculteitsbestuur en de opleidingsdirecteur die ‘ook erg verbaasd is dat dit gedrag nog doorgaat, en hij gaat duidelijk maken dat dit uitermate onverstandig is en per direct dient op te houden’.

Het gesprek met het faculteitsbestuur zal ‘nog steviger zijn’, verwacht de ombudsfunctionaris. De penningmeester ‘wordt duidelijk gemaakt dat niet alleen dit gedrag maar zijn hele handelen vanuit formele en informele macht zeer wordt afgekeurd’. Ook moet zijn vriendin op gesprek komen. Zij zou onder meer over Maya hebben gezegd dat ze haar ‘tanden uit haar mond wil slaan’ en haar ‘hoofd tussen de deur wil klemmen’. Een opname van dat gesprek ligt bij de ombudsfunctionaris. De opleidingsdirecteur zal haar ‘sommerner’ Maya ‘niet te benaderen of zwaart te maken, ook via sociale media, op straffe van sancties’. Mede naar aanleiding van die dreigende taal heeft Maya vorige week van de afdeling Veiligheidszaken een noodnummer gekregen van de receptie van het Wijnhavengebouw. Tot slot is er een gesprek ingepland met de voorzitter van het BASIS-bestuur. ‘Ook die gaat de boodschap krijgen dat de bestuursleden zich van dit gedrag dienen te onthouden’, schreef de ombudsfunctionaris half april.

Mare vroeg de penningmeester de afgelopen weken meermaals tevergeefs om een reactie. Na publicatie van het artikel mailde hij vorige week donderdag een statement naar alle leden. In die mail ontkent hij een relatie te hebben gehad met Maya. ‘Sinds maart 2025 heb ik geen relatie meer gehad, niet met bestuursleden, niet met verenigingsleden of met wie dan ook.’ Dat is opmerkelijk, want aan de ombudsfunctionaris hebben zowel de penningmeester als Maya het tegengestelde verklaard. ‘Door beide partijen is tijdens de interviews erkend dat er een persoonlijke relatie is geweest tussen de klager en een van de leden van het BASIS-bestuur’, staat in het rapport. Verder schrijft de penningmeester dat hij gedurende het academisch jaar 2024-2025 een relatie heeft gehad met een oud-bestuurslid, maar dat zij ‘op professioneel en privé-vlak nog goed met elkaar omgaan’.

In het rapport staat echter: ‘Een eerder conflict bracht vergelijkbare structurele kenmerken aan het licht’, zoals ‘escalatie na het stuklopen van een relatie, ernstige beschuldigingen van wangedrag of fraude, sociaal isolement van het betrokken lid en reputatieschade die verder reikt dan BASIS en zich uitstrekt tot de hele academische omgeving’. Ook toen betrof het een relatie met de penningmeester die achteraf onbewezen beschuldigingen uitte. Het slachtoffer wil niet in Mare reageren. Ook uit een intern document van het bestuur van BASIS blijkt dat de penningmeester afgelopen najaar nog een ‘girlfriend’ had. Dit was vlak nadat Maya de relatie met hem had beëindigd. In zijn statement beweert de penningmeester dat hij het rapport van de ombudsfunctionaris niet heeft gelezen of in bezit heeft. Dat is zeer onwaarschijnlijk, aangezien in het rapport staat dat ‘beide betrokken partijen de gelegenheid krijgen om een reactie op de bevindingen in te dienen’. De deadline daarvoor was 20 maart. De penningmeester verklaart in de mail ook waarom hij al vier jaar in het bestuur zit, waarvan drie jaar als penningmeester: ‘Ik ben steeds herkozen omdat penningmeesters aftraden of er niet genoeg kandidaten voor de functie waren. Zonder penningmeester kan de vereniging niet functioneren en het is de normale procedure om dan iemand te vragen die het al eerder heeft gedaan.’

Hij erkent dat hij geen bachelorstudent meer is, terwijl de vereniging specifiek voor de bachelorstudenten van International Studies is bedoeld, maar volgens hem zijn ‘mijn benoemingen altijd goedgekeurd door de algemene ledenvergadering’. Ook zegt hij er ‘zeker van te zijn dat voor degenen die met mij hebben samengewerkt, het duidelijk is dat ik sta voor professionaliteit en bovenal ben toegewijd aan onze kleine internationale bubbel’. Volgens zijn statement zou hij ‘een inclusieve en veilige gemeenschap’ hebben willen creëren. ‘Het is nooit mijn bedoeling of wens geweest om iemand zich oncomfortabel of uitgesloten te laten voelen. Als dit toch het geval is, bied ik hierbij mijn verontschuldigen aan.’

Hij schrijft te hopen dat de leden ‘in staat zijn jullie eigen oordeel van de situatie te vormen’ en laat weten niet terug te keren in een nieuw bestuur. ‘Het is bijna 1200 dagen geleden dat ik bij deze mooie vereniging begon, en de laatste 38 dagen wil ik samen met jullie koesteren.’ Inmiddels is het BASIS-bestuur behoorlijk gehavend. Uit interne mails in handen van Mare blijkt dat twee bestuursleden door het maandenlange conflict vroegtijdig uit het bestuur zijn gestapt. In december trad de assessor extern terug. Zij schreef aan haar bestuursgenoten dat ‘de huidige aanhoudende situatie mijn mentale welzijn enorm heeft verstoord en ik er niet in ben geslaagd de kalmte en ijver te bewaren’. Ook schrijft ze dat de andere bestuursleden net zo goed ‘geraakt’ zullen zijn door het conflict en ‘zich er gestrest over zullen voelen’, maar dat er door ‘bepaalde gebeurtenissen gevoelens zijn ontstaan die ik niet kan negeren’.

Twee maanden later, in februari, vertrekt ook de assessor intern ‘als gevolg van een dynamiek van ongelijkheid tussen de bestuursleden en daarbij behorend gedrag’. De ‘never ending’ situatie met het East Asia Committee heeft ‘de afgelopen maanden te veel ruimte in mijn hoofd ingenomen’ en heeft ‘ieders mentale welzijn enorm verstoord. Dat dit allemaal zou gebeuren, had ik niet verwacht toen ik aan mijn bestuursjaar begon’. Zowel de berichtgeving over BASIS als de verklaring van de penningmeester hebben een hoop stof doen opwaaien. De voorzitter van het Middle-East Committee van BASIS mailt aan het verenigingsbestuur dat ‘de laatste ontwikkelingen en beschuldigingen diep verontrustend’ zijn. Hij eist dat BASIS binnen een week met een officieel statement komt en schrijft dat als de beschuldigingen worden bevestigd, ‘we solidair zijn met de slachtoffers en passende maatregelen verwachten’.

Ook decaan Henk te Velde mailde alle leden over ‘recente ontwikkelingen’. Daarin staat ongeveer hetzelfde als in de reactie die het faculteitsbestuur eerder aan Mare gaf: er komt externe begeleiding om de ‘structuur en cultuur binnen BASIS te veranderen’. Dit vereist ‘tijd, toewijding en continue aandacht’. Een bezorgde student van International Studies heeft een mail gestuurd naar onder meer het college van bestuur, faculteitsbestuur en de ombudsfunctionaris. Daarin schrijft hij het problematisch te vinden dat Maya een noodnummer van de receptie van het Wijnhavengebouw heeft gekregen, terwijl er geen maatregelen zijn genomen tegen de penningmeester en zijn huidige vriendin die dreigende taal over Maya zou hebben geuit. ‘Dit maakt het voor studenten lastig zich veilig te voelen.’ Hij wil van de bestuurders weten of er ‘maatregelen worden overwogen tegen de aanwezigheid van de penningmeester en zijn vriendin op de universiteit’.

Ook vraagt hij de bestuurders om te overwegen de zogeheten Golden Stork Award voor ‘most outstanding student’ van International Studies, die de penningmeester vorig jaar heeft gewonnen, in te trekken. Studenten zijn een petitie gestart met als doel de verantwoordelijke bestuurs- en adviesraadleden ter verantwoording te roepen en strengere maatregelen te eisen om de sociale veiligheid op verenigingen te waarborgen. Donderdagavond is de algemene ledenvergadering waar het bestuur van BASIS met de leden over de gebeurtenissen in gesprek gaat.

‘We vertrouwen erop dat we goed handelden’, mailt het BASIS-bestuur aan alle leden

Het bestuur mailde woensdagmiddag naar alle leden dat ‘de publieke discussie over sociale veiligheid binnen International Studies en onze vereniging een dramatische wending heeft genomen door de recente publicatie in Mare’.

‘We realiseren ons dat we transparanter moeten zijn over de manier waarop we binnen onze vereniging beslissingen nemen. De eerste stap is om publiekelijk in discussie te gaan over wat er is gebeurd in de afgelopen maanden. Het is niet ons doel om met vingers te wijzen, maar willen dat iedereen kritisch kan nadenken over de situatie op basis van de beschikbare informatie.’ De rol van de penningmeester ‘valt wat ons betreft in de persoonlijke sfeer waarvoor het bestuur niet verantwoordelijk kan worden gehouden’, aldus het statement. Over de schorsing waarmee het conflict begon, zegt het bestuur dat het ‘bekend is dat de consumptie van alcohol op evenementen tegen de universiteitsregels is’ en dat ze bezorgd waren dat de vereniging niet meer in aanmerking zou komen voor financiering. ‘We vertrouwen erop dat we handelden in overeenstemming met de interne beleidsregels.’ Waarom uiteindelijk al-

leen Maya werd geschorst, niet meer mee mocht naar Vietnam of andere functies binnen BASIS mocht bekleeden, legt het bestuur niet uit. Wel geeft het bestuur toe dat een ‘informelere aanpak’ passender was geweest en dat de betrokken leden meer ruimte voor input hadden moeten krijgen. ‘Het was nooit de intentie om iemand te schaden of angst aan te jagen. Het spijt ons als onze handelingen daartoe hebben geleid.’ Met de opleidingscommissie zijn ‘structurele veranderingen ingezet waarmee toekomstige bestuursleden toekomstige conflicten op een humane en positieve manier kunnen oplossen’. De rol van de penningmeester ‘valt wat ons betreft in de persoonlijke sfeer waarvoor het bestuur niet verantwoordelijk kan worden gehouden’, aldus het statement. Dat is opmerkelijk, aangezien er meerdere bestuursleden op het matje zijn geroepen door het opleidings- en faculteitsbestuur. Net als de penningmeester ontkent ook het bestuur het onderzoeksrapport te hebben gezien.

Ook ik bazelde plots dat ik me ‘niet gezien en gehoord voelde’

Soms overvalt je een taaltrabose, een huiveringwekkend maar verder onschadelijk haltmoment waarop alle vanzelfsprekendheid van blind bezigde huurfrases van je afvalt en de woorden nietszeggend in de ruimte klinken als een nietige verplaatsing van luchtdeeltjes.

Je hoort jezelf ineens praten als een afgevlakt typetje, een willoze jargonjoker, en zinnen zeggen die je tong ergens in haar spartelrepertoire heeft opgeslagen, zonder dat jullie daar ooit samen voor hebben geoefend.

Door te lang rond te dartelen in de bakfietsbubbel der blijde bourgeoisie ben je langzaamam ingepakt door de fluwelen disciplinerende van een schijnbaar onschuldige gemeenschapstaal. Je vraagt je niet langer af welk idee onder het woord schuilgaat, je rent liever over de regels dan dat je semantisch gaat sleutelen. Iemand verlaat huis en haard om ‘meer zichzelf te zijn’ in Zuid-Frankrijk, dikke prima.

Een ander plaatst ‘normaal nooit berichten over zijn burn-out’, maar nu toch, onwils dapper. Hè kijk, hier een beleidsmaatregel om ‘leeringen meer eigenaar te maken van hun leerproces’, supermooi. Mijn taaltrabose kwam laatst in fasen. De uitdrukking moest zich een paar keer herhalen, voordat het als een syntactisch stolsel plotseling een puntpropje kon vormen in mijn woordenstroom van alledag. De eerste aanzet kwam tijdens een ochtendcollege, waarin we als docenten-in-opleiding discussieerden over leerlingen met een gedragsprobleem. Het belangrijkste was dat zij zich ‘gehoord en gezien voelden’. Iedereen knikte dusdanig heftig van ‘ja’ dat onze hoofden als bubbleheads van hun veer leken te springen.

De tweede maal dat ik deze kruimelkreet zonder pardon doorslikte, was tijdens een gesprek aan de lunchtafel waarin we aandachtig luisterden naar het ontroostbare hartzeer van Sas wier relatie was gestrand. Ze begreep niks van zijn beweegredenen en voelde zich totaal ‘niet gehoord’. Later in het gesprek merkte een flemende liefdesdokter met een broodje gezond tussen de kaken op dat het toch echt onmisbaar is voor een relatie om je ‘gezien te voelen zoals je bent’. Er volgde een eensluitend ‘Amen!’ en Sas nam vergenoegd een hapje van haar snackwortel.

Die middag had ik nog een sollicitatiegesprek dat bepaald niet vlekkeloos verliep. In een sardientjeswagon terug naar huis stortte ik al bellend mijn hart uit, en binnen enkele zinnen bezondigde ik mij aan wat Heidegger het *Gerede* noemde: beuzelpraat van een onnozelaar die gevangen zit in een stringent narratief en dat klakkeloos napraat. Ik fulmineerde als een tekortgedane zielenpoot, omdat ik mij ‘niet gehoord en gezien voelde’ tijdens het gesprek. Na die geleende woorden uit de warwinkel sloeg de taaltrabose machtig in en werd ik even uit het nu geheven. Ik zag alle treinreizigers als verloren figurenten om me heen staan, zoekend naar de hoofdrol in hun haperende biopic, schuw voor de juiste verbinding onderling. En ik, zwijgzaam zondaar in het zinnenrijk, kreeg de taal niet meer gerijmd met mijn innerlijk.

Je niet gehoord of gezien voelen, leek me plots een existentiële smeekbede, een tenhemelschreiende noodkreet, waaraan een menselijk instituut of medewezen nimmer kan voldoen.

We proberen het echter wel met inclusief taalgebruik, zoals laatst nog bleek uit de gelekte taaligds van het ministerie van ocw. Maar kan taal als inherent ratelend werktuig iedereen insluiten, mag er zo’n immense heilsbelofte van uitgaan? En als het criterium van inclusieve taligheid bij de grillen van de toehoorder ligt, is er dan wel een coherent omgangstaal mogelijk? Waarom spreekt niemand over de onvermijdelijke kwetskans van taal en wat het van je mentale weerbaarheid vraagt, als je je eens niet gehoord of gezien voelt? ‘Hallo...Henrik?’, klonk mijn telefoonmakker paniekerig.

‘Ja sorry, ik raakte even afgeleid. Ik bedoelde dat ik de indruk kreeg dat ze me niet begrepen.’ Ik zou na die verpozing in het alfabetische universum niet langer in onoprechte taalclichés vervallen en wilde subiet met een schone lei beginnen. Maar de reactie gaf te denken.

‘Ah stom zeg, was je te veel op je woorden aan het letten?’

Henrik Laban is docent Nederlands en volgt de lerarenmaster

Eindelijk advies over banden met Israël: opschorten en verbreken

In een langverwacht rapport trekt de commissie mensenrechten/conflictgebieden een duidelijke lijn: schort de banden met elf Israëlische partners op en verbreek banden met één instelling definitief.

DOOR MARK REID
FOTO LISA BOSBUZEN

In het rapport schrijft de commissie dat uit een groot aantal gezaghebbende reportages blijkt dat er sprake is van 'schendingen van de internationale mensenrechten en het internationaal humanitair recht, alsmede aanwijzingen voor genocide'. Omdat de Israëlische instituten nauw samenwerken met de IDF, de Israëlische strijdkrachten, zijn samenwerkingen met die instituten volgens het rapport niet los te zien van deze mensenrechtenschendingen en kan dat leiden tot medeplichtigheid daaraan. 'Overheidspartners zijn institutioneel verbonden met de activiteiten van het IDF zelfs als zij daar zelf niet direct aan bijdragen.'

'Het verstrekken van materiële en immateriële steun via academische samenwerkingsprojecten van partners die in verband worden gebracht met mensenrechtenschendingen of onethische praktijken is in tegenspraak met de taak die de universiteit zich stelt om zich in te spannen voor de naleving van mensenrechtenprincipes en -waarden', aldus de commissie. Voortzetting van institutionele samenwerkingen komen zo op gespannen voet te staan met het uitdragen van de kernwaarden van universiteit.

Zo lopen Leidse onderzoekers het risico 'om (ongewild) bij te dragen aan schendingen van de mensenrechten of het internationaal humanitair oorlogsrecht en de pleging van genocide'.

Daarnaast adviseert de commissie om samen met universiteitskoepel UNI, de Europese Commissie aan te sporen om Israëlische deelname aan onderzoeksconsortia te herzien. Een minder verstrekkende maatregel dan opschorting was niet mogelijk: 'De commissie is van oordeel dat minimaliseren, of enige andere minder ingrijpende maatregel dan opschorten, geen effectieve manier is om morele schade te vermijden. Elke vorm van voortzetting van de samenwerking impliceert immers indirecte betrokkenheid bij moreel problematische praktijken en tast daarmee de morele integriteit van de universiteit aan.'

De commissie benadrukt dat individuele onderzoekscontac-

ten en samenwerkingen van Leidse onderzoekers met collega's van Israëlische kennisinstellingen voortgang kunnen vinden, 'met inachtneming van de door de universiteit voorgeschreven eisen van wetenschappelijke integriteit'. In een bericht op de universitaire website reageert het college van bestuur op het advies van de commissie. Een samenwerkingsproject waarbij de partner direct en structureel verweven is met leger en defensie wil het college beëindigen. Het is onduidelijk over welke instelling het gaat: de naam is in het rapport zwartgelakt. Sommige andere samenwerkingen wil het college afbouwen. 'In Europese consortia met een Israëlische partner met een hoog risicoprofiel, meerdere niet-Israëlische partners en zonder direct contact tussen Leiden en de Israëlische partner, laat de universiteit de lopende contractperiode uitlopen. De universiteit trekt zich terug bij een eventuele verlenging van het project.'

Het beleid voor samenwerkingen in de toekomst heeft het universiteitsbestuur gebundeld in een nieuw koersdocument. Daarin staat op welke basis mogelijke nieuwe partnerschappen wel of niet kunnen worden aangegaan. De aanstelling van de commissie volgde op een reeks oproepen, opiniestukken, protesten en bezettingen door studenten en medewerkers de afgelopen jaren. De commissie mensenrechten/conflictgebieden bracht in juli 2025 al het advies uit om uitwisselingsprojecten van studenten stop te zetten. Het besluit van Leiden komt laat in vergelijking met andere universiteiten. In juni 2025 besloot het college van bestuur van de Erasmus Universiteit Rotterdam al om al haar samenwerkingen met de Bar-Ilan University, Hebrew University en University of Haifa te beëindigen. De Radboud Universiteit Nijmegen ging al in oktober 2025 geen nieuwe samenwerkingen aan met Israëlische kennisinstellingen op universitair-, facultair- en instituuitsniveau.

Koffie met keutels: Gorlaeus gaat strijd aan met muizen

In het nieuwe Gorlaeusgebouw wordt hard gewerkt om overlast van muizen de kop in te drukken, met name in de horeca. 'Als het rustiger is, komen ze onder dingen vandaan.'

DOOR LISANNE VAN VEENEN

'Ik heb bijna muizenkak gedronken', vertelt sterrenkundestudent Menno van der Eerden. 'Het kwam uit de koffiezetapparaten. Je zag keuteltjes in de koffie drijven. Ik ging bijna over mijn nek.'

Een paar medestudenten was hetzelfde overkomen. 'We gingen eerst naar de servicebalie, maar die wisten het al.' Ze werden niet verder geholpen. 'Daarna zei iemand het tegen onze studieadviseur, die het balletje meteen heeft laten rollen.' De betreffende koffieapparaten in de hal van het nieuwe Gorlaeusgebouw zijn snel vervangen, samen met alle andere apparaten.

Het gloednieuwe onderkomen van de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen (FWN), opgeleverd in september 2024, kampt met muizen. De faculteit voert sinds januari dit jaar een anti-muizen campagne, met de slogan: 'Keep it clean and clear so mice won't come near.' De boodschap is te zien op grote schermen in de hallen, op posters, flyers, en in interne mails. Met behulp van een stappenplan adviseert de faculteit: houd je werkplek brandschoon en laat geen eten staan.

Het Gorlaeus is het zoveelste universiteitspand met muizenoverlast. 'Veel gebouwen in Leiden hebben te maken met de aanwezigheid van muizen, de universiteit ontkomt daar niet altijd aan', stelt Suzanne van der Pluijm, hoofd bedrijfsvoering van FWN. In oktober 2025 schreef *Mare* over een muizenplaag in Agora-gebouw van de faculteit Sociale Wetenschappen. 'Het is meermaals gebeurd dat ik aan het werk was en er een muis langs mijn voeten rende', zei een medewerker van psychologie destijds. Er zouden ook meldingen zijn van ratten,

schreef de faculteitsraad in een brandbrief aan het bestuur dat toegaf dat het bezuinigen op schoonmakers 'misschien wel averechts' hadden gewerkt.

Studenten en medewerkers in het nieuwe Gorlaeus herkennen de overlast in andere universiteitsgebouwen. 'Ik zag een muizenorgie in de UB, gewoon om vijf uur 's middags', zegt een wiskundestudent.

In hun eigen pand lijken de onderzoeksvleugels en kantoren grotendeels gespaard, maar in de horeca zijn muizen een dagelijkse werkelijkheid. Een student biomedische wetenschappen ziet ze regelmatig in het café Science Brasserie in het gebouw: 'Na zes uur zie ik muizen rondlopen over de vloer. Ze zijn echt schattig.' Meerdere bronnen bevestigden dat de muizen 's avonds in het café rondrennen. Ze zijn ook gespot in de 'schotel' pal naast het nieuwe Gorlaeus - het collegezalengebouw met een groot restaurant. Bij de centrale borrellocatie 'Bar de Fusie' is het ook raak. 'Als het wat rustiger is, komen ze on-

der dingen vandaan lopen', vertelt een vrijwilliger. 'Er was een periode dat ze hier dagelijks rondliepen. Er zijn muizenvallen geplaatst. We hebben nu minder last.'

Hij wijst naar het hok van Chemisch Dispuut Leiden, direct naast Bar de Fusie: 'Die hebben dode muizen en muizenkeutels bij hun eten aangetroffen.' De studievereniging is royaal uitgerust met muizenvallen. Bar de Fusie krijgt doorlopende ondersteuning bij de bestrijding. 'Er komt regelmatig iemand langs om de muizenvallen te checken, en wekelijks komen er mensen van de uni langs. Je voelt wel dat het serieus wordt genomen.'

'We volgen de situatie nauwlettend', vertelt Van der Pluijm. Het faculteitsbestuur heeft diverse maatregelen genomen. 'Mogelijke toegangspunten aan de buitenkant van het gebouw zijn gecontroleerd en waar mogelijk afgesloten, de schoonmaak is geïntensiveerd, en ongediertebestrijder ovm is structureel betrokken bij inspecties. Uit een extra controle van het gebouw bleken ook geen structurele gebreken.'

Queer dieren zijn overal

Onderwater dragshows, lesbische makaken, homoseksuele gieren en sneaky fuckers: in het dierenrijk is queergedrag heel normaal, betoogt marien ecooloog Werner de Gier. 'Als wetenschappers honderd jaar geleden eerlijk waren geweest, hoefden we nu niet meer over homorechten te praten.'

DOOR VALÉRIE KRAH

'Mensen denken dat queer-gedrag heel "exotisch" is', vertelt Werner de Gier. 'Ze zijn vaak verbaasd als ze horen dat het homoseksuele gieren-koppel in Arts geen uitzondering is in de natuur.'

Sterker nog: ook in je achtertuin leven dieren die LGBTQIA+ zijn. 'Naaktslakken zijn bijvoorbeeld hermafrodit en futen onderhouden zelfs langdurige queer relaties', aldus de marien ecooloog die is verbonden aan Naturalis en op 17 mei een lezing geeft in het Wereldmuseum Leiden over *queerness* in het dierenrijk. Er zijn talloze voorbeelden te vinden van homostellen of lesbische koppels. 'Vrouwelijke Japanse makaken onderhouden hele lange lesbische relaties met elkaar en verdwijnen soms maandenlang met z'n tweeën in het bos voor het paringsritueel. 'Mijn persoonlijke favoriet, de rotshanen, onderhouden lange homoseksuele relaties. We dachten eerst dat een mannetjesvogel het van een ouder mannetje leerde en

dat ze dan vervolgens tijdelijk samen waren, maar ze bleken voor eeuwig bij elkaar te blijven, zonder de noodzaak een ei te leggen. Sommige mensen willen niet vergeleken worden met een hyena, gier of slak, maar ik vind de vergelijkingen juist prachtig. Ik herken me echt enorm in de rotshaan!

'Het is moeilijker aan te tonen dat er groepen dieren zijn die géén queer gedrag vertonen dan wel. Je komt het overal tegen, en daarom is het zo raar dat dat door mensen als "onnatuurlijk" wordt beschreven.'

Dat de samenleving dat niet weet, is geen toeval. 'Wetenschappers hebben honderd jaar geleden al bepaald dat het publiek er niet klaar voor was. Zo zijn er brieven tussen wetenschappers opgedoken die op expeditie waren op de Zuidpool en corresponderen over "de goddeloze dingen die pinguïns met elkaar doen", en dat deze informatie "niet uitgegeven mag worden". Dat gedrag is destijds dus met opzet niet naar buiten gebracht, omdat het publiek dat niet aan zou kunnen. Hierdoor zijn papers over dit onderwerp blijven liggen bij prestigieuze journals.'

Dat is een gemiste kans, vindt De Gier. 'We hebben daar echt iets laten liggen. Als we in die tijd hadden gezegd: dit gebeurt ook gewoon in het dierenrijk, dan waren we misschien nu niet nog aan het praten over homorechten.'

Queergedrag onder dieren lijkt vanuit een menselijk perspectief op de natuur 'zinloos': het hindert de voortplanting. 'Maar dieren onderhouden niet alleen langdurige relaties voor de voortplanting, het zit complexer in elkaar. Daarnaast is bij ons mensen een relatie heel erg gelinkt aan romantische gevoelens, maar we kunnen voor dieren niet invullen wat de aard van de relatie is en welke emoties ze hierbij hebben. Daarom spreek ik ook van queer gedrag, meer weten we nog niet.' Daarnaast hebben sommige koppels al een oplossing voor hun onvermogen tot voortplanting: 'Bij twee vrouwtjeszwanen is de een vaak al klaar om een ei te leggen, het mannetje is dan bijvoorbeeld overleden en dan komt er een single vrouwtje in de groep waarmee het vrouwtje een relatie start. Mannetjeszwanen die seks met elkaar hebben stelen vaak een ei of een jong.' Net als mensen spelen dieren ook met het concept 'gender'. 'Kleinere mannetjes van Australische zeezakken

(een inktvissoort) hebben een unieke manier ontwikkeld om schijnbaar van geslacht te veranderen in een soort onderwater dragshow. De grotere mannetjes hebben een haarem van vrouwen achter zich en maken de dienst uit. Om een kans te maken bij de vrouwtjes 'verkleeden' de kleine mannetjes zich als vrouwtje, vervolgens paart het kleine mannetje in het geheim met het vrouwtje achter de rug om van het grote mannetje. In wetenschappelijke taal wordt dit een *sneaky fucker* genoemd.'

Er bestaan ook veel diersoorten die bij geboorte geen gedefinieerd geslacht hebben. 'Wijngaardslakken hebben een zogenaamde liefdespijl, een verharde kalkstructuur in het geslachtsapparaat in de nek, waarmee ze in de andere partij prikken waarop in het slachtoffer feromonen worden afgegeven die kortweg bepalen dat de geprikte slak het vrouwtje is geworden. De "verlizer" neemt de eierproductie op zich, een intensieve klus.' Sommige beesten geven een nieuw inzicht op genderrollen, bijvoorbeeld de hengelvis, een gruwelijk uitzien diepzeeevis waarvan de vrouwtjes een soort lampje op het hoofd hebben. 'Het mannetje is een heel klein, soort wormvormig-aanhangel dat zich in een jong stadium heeft vastgebonden aan het vrouwtje. Ze zijn niks anders dan sperma-pakketjes. Met dit soort voorbeelden fop je de Andrew Tate-generatie.'

Soms zijn mannetjes helemaal overbodig. Voortplanting kan bij sommige soorten zelfs zonder enige mannelijke inbreng plaatsvinden, middels zogeheten 'partenogenese', aseksuele voortplanting. 'Onder wormslangen en gekko's zijn nog geen mannetjes bekend, de voortplanting vindt daar plaats door middel van klonen. Vrouwtjesgekko's schrijven tegen elkaar aan waarop ééntje zichzelf kloon, het jong heeft precies dezelfde genetische code als de moeder.'

De Gier zou willen betogen dat queer gedrag zowel bij dier als mens uiterst normaal is. 'In vergelijking met mensen vertonen dieren dit gedrag veel vaker. Om die reden alleen al mag je nooit tegen iemand zeggen dat queer-zijn onnatuurlijk is.'

Werner de Gier, *It's all natural: Queer Pride in het dierenrijk*. Wereldmuseum Leiden, zondag 17 mei, toegang met ticket van het museum

Soldaat van... mislukkingen?

Oud-rechercheur Petra Alkema schreef een vernietigend boek over Erik Hazelhoff Roelfzema, beter bekend als de Soldaat van Oranje. 'Hij klopte zichzelf op de borst met anderms daden. Er moet gerechtigheid komen.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANEFO

In de nacht van 17 op 18 januari in 1942 staan verzetsman Peter Tazelaar, de sociaaldemocratische politicus Herman Wiardi Beckman en andere verzetsleden te wachten op het ijskoude strand van Scheveningen. Het is de bedoeling dat ze door een motorboot van de Britse marine worden opgepikt om zo te ontsnappen richting Engeland.

Wiardi Beckman staat al voor de zoveelste nacht te wachten, want er gaat telkens iets mis: technische problemen, fouten in de communicatie, de boot is zelfs al een keer verdraaid. Dat hebben de Duitsers inmiddels ook door: die nacht arresteren ze de politicus. Tazelaar weet te ontsnappen. Al snel volgen meer arrestaties en executies. Wiardi Beckman wordt afgevoerd naar concentratiekamp Dachau. Hij zal dat niet overleven.

De mislukte operatie is een van de inlichtingendienst 'Contact Holland' van Erik Hazelhoff Roelfzema (1917-2007), de afgestudeerde Leidse student rechten, die een halfjaar eerder naar Londen is gevlucht. Hij wordt na de oorlog beroemd als 'de soldaat van Oranje'. Zijn boeken over zijn leven als verzetsheld vormen de basis van de film van Paul Verhoeven uit 1977 en de immens populaire musical die in juli na bijna zestien jaar stopt.

'Hazelhoff Roelfzema heeft het in zijn laatste autobiografie helemaal niet over die catastrofale nacht', vertelt Petra Alkema. 'Wiardi Beckman komt er nul keer in voor.' Alkema is voormalig forensisch onderzoeker bij de politie en privé-detective en schreef een zeer kritisch boek met de veelzeggende titel: *De Soldaat van Oranje ontmaskerd*.

Volgens Alkema loog Hazelhoff Roelfzema over zijn heldendaden, dikte hij zijn rol in het verzet aan, eigende hij zich het werk van anderen toe en nam hij nooit verantwoordelijkheid voor roekeloze acties die anderen het leven kostten. 'Dit boek is geen afrekening', benadrukt Alkema. 'Het gaat om waarheidsvinding. Ik weerlegde de absurde claims die hij al die jaren heeft gedaan.'

Hoe kwam u op het idee om dit boek te schrijven?

'Heel toevallig. Ik was mijn zoon aan het helpen met zijn profielwerkstuk en kwam Hazelhoff Roelfzema tegen in een archief. Hij was in de jaren '60 directeur van een Amerikaans televisiebedrijf dat hij samen met prins Bernhard had opgezet. Vanaf een zendplatform in de Noordzee probeerde hij de Nederlandse omroepwetgeving te omzeilen. Waarom? Toen ik ging spitten kwamen er steeds meer vragen bij mij op over andere periodes in zijn leven. 'Ik heb zijn boeken met andere bronnen vergeleken, bijvoorbeeld dagboeken van personen die ook betrokken waren bij zijn activiteiten. In zijn eerste boek over de oorlog *Het hol van de ratelslang* kwam ik al meteen rare dingen tegen. Hij schrijft dat hij in het Oranjehotel had gezeten, de beruchte gevangenis in Scheveningen waar de Duit-

sers tegenstanders opsloten. Eerst schreef hij dat hij er een maand zat, op dezelfde pagina iets verderop, was het ineens een week. Behalve zijn eigen verklaringen kon ik geen bewijs vinden dat hij er echt heeft gezeten. Als hij er zat, was het maar twee of drie dagen.'

Pleegde hij wel verzetsdaden?

'Ik zeg niet dat hij geen verzet heeft gepleegd, maar hij was niet betrokken bij een verzetsgroep. Hij heeft wel een aanplakbiljet geschreven dat op verschillende plekken in de stad hing. Daarin zou je kunnen lezen dat hij zich "namens alle Nederlandse studenten" verzette tegen de zogeheten numerus clausus die het studeren voor Joodse studenten vrijwel onmogelijk zou maken, al staat dat er niet expliciet.

'Een week eerder verscheen er in Leiden al een pamflet van economiestudent Rudolf van Weel die de numerus clausus in veel scherpere bewoordingen veroordeelde. Hazelhoff Roelfzema nam op eigen houtje het besluit om het pamflet te drukken, namens alle studenten. Vrijwel niemand was daar blij mee. Het bracht professor rechten Cleveringa, die na zijn beroemde protestrede van 26 november was opgepakt, nog meer in gevaar.

'Hazelhoff Roelfzema claimde dat door zijn manifest de numerus clausus van tafel ging. Dat is ook niet waar. Hij trekt weer iets naar zich toe, waardoor hij nog meer de held is. Hij zou vanwege zijn verzetsdaden door de Gestapo ter dood zijn veroordeeld. Maar daar is ook geen bewijs voor.'

U houdt ook de mogelijkheid open dat hij een informant van de Duitsers was. Dat gaat ver.

'Ik heb daar geen uitsluitel over kunnen krijgen. Ik laat zien dat er bronnen zijn die vermelden dat twee Leidse studenten van een Nederlandse verzetsgroep een waarschuwing meekregen als zij richting Engeland reizen. In die brieven staat dat Hazelhoff Roelfzema met "medeweten en goedkeuring" van de Duitsers uit Nederland mocht vertrekken en ervan verdacht werd met de Duitsers in contact te staan.'

Als dat zo zou zijn, betekent dat nog niet dat dat hij informant was.

'Dat is zo. Die waarschuwing was er echter niet voor niets en kwam van een serieuze verzetsorganisatie. Uit mijn onderzoek blijkt dat hij meerdere keren in contact heeft gestaan met de zogenaemde vertrouwensmannen die waren verbonden met de *Abwehr*, de Duitse contraspionage. Die waren ook in Leiden erg actief om verzetsmensen in de val te lokken.'

Eenmaal gevlucht naar Engeland zette Hazelhoff Roelfzema met een van mede-Engelandvaarder Bob van der Stok

Intocht van koningin Wilhelmina in Den Haag op 6 juli 1945. Erik Hazelhoff Roelfzema zit op de achterbank

gestolen plan een inlichtingendienst op, die operaties gaan uitvoeren in Nederland. Hoe verloopt dat?

'Hij krijgt de leiding over een soort privé-inlichtingendienst van het koningshuis, dat omschrijft hij zelf als de "cosa nostra". Hij is een bepalende figuur in de Contact Holland-operatie die zes maanden duurt en personen met militaire motorboten ophaalt en aflevert. In zijn boeken is Contact Holland een groot succes; een heldenverhaal waarvoor hij de militaire Willemsorde heeft gekregen. Maar er is vrijwel niets gelukt. Van de zeven gelande agenten zijn er zes gearresteerd en er is niemand opgehaald.'

Was dat zijn schuld?

'Niemand is in zo'n situatie feilloos. Maar hij deed niets toen de missies keer op keer toef liepen. Hij was medeverantwoordelijk voor die eerste reeks arrestaties in januari 1942 en zo ontstond er een steeds groter wordende sneeuwbal aan slachtoffers. 'Hazelhoff Roelfzema had een door prins Bernhard ontrendende brief waarin staat dat hij volledig verantwoordelijk was voor Contact Holland. Hij zat in het hart van het koningshuis, was adjudant van koningin Wilhelmina. Alleen aan haar legde hij verantwoording af. Zo zette hij experts en de Nederlandse ministers in Londen eigenlijk buitenspel. Het was een "kongs" die waarschuwingen

uit Nederland dat de operatie was gecompromitteerd negeerde.'

Hazelhoff Roelfzema vloog tientallen zogeheten Pathfinder-missies met Britse Mosquito-vliegtuigen waarmee doelen in Duitsland met uitgeworpen fakkels werden gemarkeerd. U bagatelliseert hoe gevaarlijk die operaties waren. Waarom?

'Ik wil hem absoluut niet belachelijk maken. Hij is piloot geweest en daar was moed voor nodig. Na zijn dood zegt zijn weduwe echter steeds dat die missies zo gevaarlijk waren. Ik toon aan dat dat niet zo was. 'Op 3 april 2017 werd op vliegveld Valkenburg, waar de musical wordt gespeeld, de honderdste geboortedag van Hazelhoff Roelfzema gevierd met een luchtschouw waarin de zogeheten *missing man formation* werd gevlogen: middels een lege plek in een formatie vliegtuigen wordt een gestorven of vermiste piloot herdacht. Maar levensgevaar liep Hazelhoff Roelfzema nauwelijks. Ik vond dat echt een absurd en enorm opgeklapt erbetoon: hij is op negentigjarige leeftijd op Hawaï overleden!'

De missie van het boek lijkt toch: de held van zijn voetstuk trekken.

'Er zijn critici die het boek een aanklacht vinden. Ik heb een

achtergrond als rechercheur, maar ik speel meer de rol van een officier van justitie die de rechter met feiten probeert te overtuigen. Ik vond deze aanpak nodig om een beeld dat decennialang is gecreëerd, vooral door hem zelf, bij te stellen.

'Ik heb deskundigen als voormalig NIOD-onderzoeker Gerard Aalders, de historicus Chris van der Heijden (bekend van het boek *Grijs verleden*, red.) en de Utrechtse hoogleraar Intelligence en Security Bob de Graaff laten meelezen. Zij vonden het boek overtuigend. Ik heb nog geen boze mails gekregen, wel reacties van kinderen van verzetsleden die mij bedanken voor het boek. Zij konden het niet uitstaan dat Hazelhoff Roelfzema zich steeds maar op de borst klopte met anderms daden.

'Er zijn zoveel mensen in zijn schaduw gebleven. Hun verhaal is niet voldoende gehoord. Er moet ook gerechtigheid komen voor de deskundigen en ministers in Londen die hij dwars had gezeten en zwart had gemaakt. Na zijn overlijden in 2007 is zijn as bijgezet achter het 'Voor hen die vielen'-monument in Wassenaar. Zelfs na je dood wil je de aandacht nog naar je toetrekken, denk ik dan.

'Bij het Kurhaus in Scheveningen verwijst een herdenkingsplaqueette naar het Soldaat van Oranje-strand. Die heeft Hazelhoff Roelfzema in 2003 zelf onthuld op de plek waar Wiardi Beckman nachten stond te wachten, maar niet werd

'Er zijn zoveel mensen in zijn schaduw gebleven, kinderen van verzetsleden bedanken mij voor het boek'

opgehaald. Zo maakte hij van een mislukking weer een eigen succes en is Wiardi Beckman uitgegumd.'

Volgens de Erik Hazelhoff Roelfzema Stichting is het 'feitelijk onjuist' dat er 'geen enkel bewijs of geldige aanwijzing' is dat hij in het verzet zat. Het 'impliceren van actieve samenwerking met Duitsers' is volgens hen ook onjuist.

'Ik denk niet dat ze het boek hebben gelezen. Achter de stichting zitten de erfgenamen die me ook geen toegang tot zijn archief wilden geven. Behalve dat het om hun familielid gaat, hebben ze ook een commercieel belang. Verder is een onderzoeker van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie al sinds 2013 bezig met een biografie. Zij laten nu mijn werk door hem beoordelen. Hoe onafhankelijk is zijn onderzoek eigenlijk?'

Moet er een bijsluit bij de musical komen?

'Er mag best vermeld worden dat lang niet alles uit de voorstelling daadwerkelijk zo is gegaan. Ik zou het meer brengen als een verhaal van Leidse studenten in het verzet. De slogan van de musical is: "Geef de geschiedenis door", dan moet het wel om de feiten gaan.'

Petra Alkema, *De Soldaat van Oranje ontmaskerd; Leugens, slachtoffers en geheimen*. Bertram+deLeeuw, 352 pgs., € 24,95

‘Carmina Burana’ met een Leidse erw

Sempre Crescendo viert het 195-jarig bestaan met twee concerten. *Mare* ging kijken bij de repetities en zag het koor (of choir) dansend zingen met bier in de hand (uit de *ijschast*). ‘Het enige wat je nodig hebt, is enthousiasme.’

DOOR ELSE VAN DER STEEG
FOTO'S MARC DE HAAN

Gebruik die brakke mono-focus! Het is donderdagavond, kwart over tien en orkest-dirigent David de Goede spoort de musicus van Sempre Crescendo aan om nog even de concentratie vol te houden. ‘Deel acht, en spelen alsof we hem voor de derde keer doen’, zegt de dirigent, om zogenaamd de eerste twee inzetten - die vaak nog verkeerd gaan - over te slaan. Hij houdt zijn dirigeerstokje in de lucht, en koor en orkest zetten in. Er wordt driftig gerepeteerd voor het lustrumconcert van de vereniging, die dit jaar haar 195-jarig bestaan viert en op 3 mei in de Stadsgehoorzaal ‘Carmina Burana’ van Carl Orff uitvoert. Dat stuk uit 1937 was eerst even wennen voor de muzikanten, zegt koordirigent Albert Jan de Boer, maar nadat ze de vertalingen van de teksten bekeken bracht het toch veel enthousiasme teweeg. ‘Het gaat over drinken en het gaat over neuken. En dat blijkt heel erg tot de verbeelding te spreken van de gemiddelde student, gek genoeg’, lacht hij. ‘De muziek zelf is ook gewoon heel enthousiast.’ Voor de pauze was het nog wat meer inkomen. Orkest en koor repeteerden toen in losse ruimtes. Het koor, dat bestaat uit zo’n 130 man, staat in een schemerige repetitieruimte waar het minstens 5 graden warmer is dan op de gang. Sommigen kijken wat brak uit de ogen. Maar als de mannen een paar maten moeten oefenen, zingen ze uit volle borst. ‘Wie zingt de middeltenor?’ vraagt koordirigent De Boer. Eén hand gaat de lucht in. ‘In je eentje?’ Terwijl de tenoren hun loopje samen oefenen, drinkt een bas de laatste druppels uit zijn flesje Heineken. ‘Nog een keer’, beveelt De Boer. ‘Was dat goed?’ reageert een tenor verbaasd. Sempre Crescendo werd in 1828 opgericht als muziekgezelschap op de middelbare school Gymnasium Haganum. Toen de leden gingen studeren groeide het gezelschap mee. In december 1831 werd het studentenmuziekgezelschap in het

leven geroepen. In eerste instantie bood het een podium aan ‘werkende leden’ (muzikanten) terwijl ‘niet-werkende leden’ (publiek) mochten komen luisteren bij tweewekelijkse soirées in de Stadsgehoorzaal. ‘Dat was soms best chaotisch en zag eruit als een soort zaalavond op Minerva’, vertelt Maurits van Woercom (21, rechten en Griekse en Latijnse taal en cultuur). Hij zingt bas in het koor en is voorzitter van de lustrumcommissie. ‘Er zaten ordecmissarissen in de zaal, aan hun eigen tafeltje, want het kwam voor dat ze leden tot bedaren moesten brengen omdat die te veel gedronken hadden of gewoon door de muziek heen wilden schreeuwen. Er werd soms over Beethoven gezegd dat het zulke prettige muziek was, omdat je er zo goed doorheen kon keuvelen. Het systeem van commissarissen op Minerva heeft daar waarschijnlijk zijn oorsprong gevonden. Dat is ook niet zo gek, want de leden van Sempre zaten bijna ook allemaal bij de sociëteit.’ Veel van de koorleden staan op donderdagavond met een biertje in de hand te zingen. Dat was voor koordirigent De Boer wel ‘even wennen’, geeft hij toe. Alcohol is slecht voor de stem, en de meeste zangers blijven daar dus, zeker tijdens het zingen, ver vandaan. ‘Ik kom uit een traditie van “als je hard werkt, mag je daarna bier drinken”, maar hier wordt tijdens het werken bier gedronken. Maar juist dat maakt de vereniging zoals hij is. Onder elke stoel staat een flesje bier en vaak gaat er eentje om, wat weer tot hilariteit leidt. Maar dat hoort zo op een studentensociëteit.’ Als orkest-dirigent De Goede na de pauze aankondigt dat ze het dranklied ‘In taberna quando sumus’ gaan repeteren, wordt dat met enthousiast geknik ontvangen. Zodra het orkest de introductie inzet, beginnen de koorleden mee te dansen met de opzweepende tonen. In de negentiende eeuw groeide het kleinere muziekgezelschap uit tot een groot orkest. In de jaren ‘60 van de twintigste eeuw kwam het koor erbij. Inmiddels bestaat Sempre Cres-

cendo uit een - volgens de karakteristieke verenigingsspel-ling - *orchest*, *choir*, madrigaal (een kleiner zangkoor met alleen vrouwen) en een padrigaal (de mannelijke tegenhanger). In de Sempre-salon, de borrelruimte op de bovenste verdieping bij Minerva wordt traditiegetrouw iedere donderdag na de repetitie gedronken bij kaarslicht. Telefoons mogen niet mee naar binnen. Een oude dirigentenbok fungeert als bar. Alleen noemen de leden het een *boch*. Bier ligt in de *ijschast*. De uitgeholde piano, gevuld met wijnglazen, heet het *dranch-orgel*. ‘Dat is omdat we de k vrij structureel vervangen door ch’, legt Van Woercom uit. ‘Vanwege een typemachine van een vroegere abactis, waar de k het niet meer deed.’ Tenor Jisk van der Veen (25, geschiedenis) vult aan: ‘Dus die verving alles met ch, sindsdien is dat mos.’ En ja, geeft hij toe, *choir* had volgens die regels eigenlijk *choor* moeten zijn. ‘Maar *goor* klinkt minder goed.’ Sempre Crescendo is een subvereniging van Minerva, maar leden hoeven niet meer lid te zijn bij het corps om zich te mogen aansluiten bij het muziekgezelschap. Vanaf de jaren ‘60 werd de vereniging mondjesmaat geopend voor het brede publiek. Van Woercom wijst naar het geraamte van een zwartgeblakerd vaandel aan de muur. Behalve een paar dunne repen stof en de houten standaard is er niets meer van over. ‘Dat komt door de brand in 1959.’ Die brak uit na de generale voor het diesconcert van dat jaar. ‘Alle instrumenten stonden hier ook. Er is nog best veel gered. Iemand heeft dat brandende vaandel, het oudste dat we hebben, in een tapijt gerold en van het balkon gegooid.’ Na de brand repeteerden de musici noodgedwongen in de sociëteit van de Vereniging van Vrouwelijke Studenten te Leiden (vvs1), die toen nog gescheiden was van het corps. ‘Toen mochten ook de dames meedoen. In die korte periode is Sempre afhankelijk geworden van de vvs1-leden: toen ze terugkeerden naar Minerva konden ze niet meer zonder de vrouwen. Bovendien was het ook gewoon logisch dat de vrouwen mochten blijven meedoen.’

Enige probleem: ze waren nog *niet* welkom op de sociëteit. Daarom mochten ze uitsluitend via de catacomben het pand betreden. Van Woercom: ‘Want anders kwamen ze langs de conversatiezaal en konden ze mannen zien borrelen. Bovendien zou dat ook weer de mannen afleiden.’ In de rest van het pand van Minerva klinken deze donderdagavond steeds meer borrelgeluiden, maar in de repetitiezaal, waar de vloer naar bier ruikt, wordt nog hard gewerkt. ‘Vir, vir, vir’, zingen de mannen de Latijnse tekst uit ‘Carmina Burana’, maar dan met Leidse r: ‘Vir, vir, vir!’ De vereniging is de afgelopen jaren alleen maar gegroeid, vertelt bestuurslid Myrthe Hoekema (21, filosofie), zoveel dat er voor nieuwe leden een choirstop geldt. ‘Als er te veel mensen bij komen, moeten we audities gaan houden.’ Dat komt door de laagdrempeligheid van het orkest, maar met name van het koor. ‘Het enige wat je nodig hebt, is enthousiasme.’ Toen de sopraan zelf lid werd, had ze ook nog geen zangervaring. ‘Een vriend van mij zat er al bij, maar ik wist dat hij helemaal niet zo goed kon zingen. Dus ik dacht: dit moet ik zelf zien. Bij de eerste repetitie werd ik helemaal verliefd op dat samen zingen. Je maakt samen geluid dat direct best goed klinkt. Zo is mijn liefde voor klassieke muziek ontwikkeld. Ik heb nu al twee jaar klassiek zangles.’ In de afgelopen jaren organiseerde Sempre bijna tweemaal een grachtenconcert als cadeautje aan de stad. Ook dit lustrum doet de vereniging dat weer, op 26 juni in de Stadsgehoorzaal, die dit jaar tweehonderd jaar bestaat, en waarmee Sempre haar oudste geschiedenis deelt. ‘Het wordt een gratis concert’, vertelt bestuurslid en violist Celeste Blom (21, rechten en geschiedenis). ‘We gaan contact opnemen met azz’s en voedselbanken om zoveel mogelijk mensen die misschien nooit naar een klassiek concert zijn geweest of daartoe niet de mogelijkheden hebben, erbij te krijgen.’ De bestuursleden kunnen met gemak uren volpraten over de geschiedenis. Zo was er het eeuwfeest in 1931, waar prinses Juliana de huidige voorzittershamer schonk. Van Woercom: ‘Die

is aan één kant versierd met een zilveren J en een kroontje. Met die kant mag de preses dus nooit slaan, want we willen voorkomen dat Hare Koninklijke Hoogheid hoofdpijn krijgt.’ Als Van der Veen herinneringen ophaalt, moet hij een traantje wegpinken. Hij vertelt over een nummer voor het lustrumalbum dat hem enorm raakt. ‘Een vriend had een heel mooie tekst geschreven, die de sfeer van Sempre perfect pakte. We voerden het voor het eerst op tijdens de dies van vorig jaar. Hij op piano, en ik op saxofoon. Het was voor mij een bekroning van mijn tijd bij Sempre: om dat lied te spelen voor al die leden, die het helemaal begrepen. Het was zó mooi, daar word ik nu nog emotioneel van.’ Hij is niet de enige die moet huilen. Op de muur van de salon - tussen foto’s van dirigent Jaap van Zweden, pianist Wibi Soerjadi en een tekening van componist Franz Liszt, die in 1842 een bezoek aan de vereniging bracht - is het gedicht ‘Immortelle xxv’ geveerd van Piet Paaltjens, die niet-werkend lid was tijdens zijn studententijd (1852-1858):

Hoor ik op Sempre een walddhoorn,
Of ook wel een Turkse trom,
Dan moet ik zo bitter wenen;
En - ik weet zelf niet waarom.
Vraagt een der werkende leden:
‘Hoe kan een Turkse trom
Of een walddhoorn u zo roeren?’ -
Dan weet ik zelf niet waarom.

Is ‘t wijl in beter dagen
Een vriend de Turkse trom
Niet onverdienstlijk bespeelde?
Ach, ik weet zelf niet waarom.

Sempre Crescendo. *Carmina Burana*, 3 mei (uitverkocht), Lustrumconcert, 26 juni (gratis), beide: Stadsgehoorzaal Leiden

De haven van Salalah, Oman wordt getroffen door Iraanse raketten, afgelopen maart

Terug naar de steentijd

De internationale verhoudingen liggen dermate overhoop dat staten openlijk opscheppen over aanslagen, ondermijning en ontwrichting, ziet de Britse hoogleraar internationale veiligheid Richard Aldrich. 'Technologie maakt ons juist barbaarser.'

DOOR VINCENT BONGERS

In 2005 werd Rafic Hariri, de voormalig premier van Libanon, in Beiroet opgeblazen met een autobom. 'Syrië was een van de landen die daarachter zat', vertelt Richard Aldrich, hoogleraar International Security aan de University of Warwick. 'De toenmalige Syrische president Assad wrong zich in allerlei bochten om letterlijk sporen uit te wissen. Hij liet zelfs personen vermoorden die bewijs van Syrische inmenging konden leveren aan het team van de VN dat de aanslag onderzocht.'

Twintig jaar later zijn de geopolitieke verhoudingen compleet omgeslagen. 'We zijn in een situatie gekomen dat landen opscheppen over de moorden die ze plegen', zegt Aldrich, die op 12 mei een lezing geeft in Wijnhaven. 'De Amerikanen deden in 2020 met een drone de Iraanse generaal Qasem Soleimani als hij Bagdad bezoekt. De Verenigde Staten zijn daar trots op.'

De Russen plegen opzichtige aanslagen in Groot-Brittannië. 'In 2018 is er bijvoorbeeld de mislukte vergiftiging van de voormalig Russisch militair inlichtingenofficier Sergei Skripal en zijn dochter Julia met het zenuwgas novitsjok. Beiden overleven.'

Met name populistische politici willen tegenwoordig juist geassocieerd worden met activiteiten die andere landen ondermijnen. 'Dat zie je in China, Rusland, de VS maar ook in Groot-Brittannië. Zelfs de bazen van inlichtingendiensten beginnen erover op te scheppen. Normaal gesproken zijn organisaties als de Britse inlichtingendienst MI6 erg gesloten. Maar de nieuwe directeur Blaise Metrewell begon in de media te vertellen over de geschiedenis van de Britse sabotage en sciencefictionachtige tools die de dienst gebruikt. Die taal hoorde je vijf jaar geleden niet.'

Beschaafd gedrag tussen staten erodeert, stelt Aldrich. 'Het systeem van internationaal recht heeft nooit echt goed gefunctioneerd maar werd tot op zekere hoogte gerespecteerd. Het idee was dat staten via diplomatie en niet met geweld problemen probeerden op te lossen. Dat concept lijkt helemaal te zijn losgelaten.' Daarnaast is het arsenaal aan mogelijkheden om staten te ontwrichten enorm toegenomen. 'Technologische ontwikkeling is bepalend. Landen kunnen nu online desinformatie en cybercrime inzetten als ondermijnende instrumenten. Als je alle cybercriminelen ergens zou samenbrengen op een eiland en het "Crimlandia" noemt dan heeft die fictieve staat de op een na grootste economie in de wereld. De belangrijkste industrie van Noord-Korea is cybercrime.'

Rusland is continu bezig met het vinden van nieuwe manieren om het Westen te destabiliseren. 'In Groot-Brit-

tannië zijn drie Britse criminelen via Telegram gerekruteerd door de Russen om branden te stichten en mensen te ontvoeren. Ze werden ook online getraind, waarbij de Russische agenten hen ervan wisten te overtuigen dat ze een soort James Bonds waren. Ze hebben loodsens met spullen voor Oekraïne in de fik gestoken.' Dat ze werden opgepakt, maakt de Russen niet uit. 'Sterker nog, dat is juist de bedoeling. Veel media-aandacht voor een proces waarin ingrijpende Russische inmenging een rol speelt, is een bonus. Moskou wil juist dat we bang zijn.'

AI versnelt het ondermijningsproces enorm, zeker als het gaat om desinformatie. 'De Russische nieuwsorganisatie Pravda heeft zijn output in korte tijd met zeventienhonderd procent verhoogd. Dat is grotendeels AI-content, bedoeld om ons te overspoelen met propaganda. Een groot deel van de informatie waar bijvoorbeeld ChatGPT in zoekt, komt van de Russen en de Chinezen. Zo proberen ze de database van de wereld te veranderen.'

Aldrich schetst een scenario: stel dat China plannen heeft voor een militaire actie in Europa en Nederland het leger moet mobiliseren. 'Er rijden bij jullie heel veel Chinese elektrische auto's rond. Als de Chinezen die allemaal kunnen uitschakelen, door die mogelijkheid aan de software in de auto toe te voegen, dan zorgt dat voor enorme opstoppingen op de wegen. Mobiliseren wordt dan een stuk lastiger.'

Klinkt onwerkelijk? 'Onlangs lichtten Noorse technici de computer van een Chinese elektrische auto helemaal door. Dat ding bleek enorm veel data door te sturen naar servers in China. Die informatie is voor allerlei schimmige acties bruikbaar. Je kunt de auto op afstand laten stoppen, maar ook in brand doen vliegen.' Is deze ondermijningsdreiging te neutraliseren? 'Het is lastig om oplossingen te vinden. Moet je alleen maar auto's gaan bouwen met Nederlandse componenten om de nationale veiligheid te garanderen? Dat is niet haalbaar.'

Wellicht is een ontkoppeld Europees internet een optie. 'Dat maakt een einde aan het internet als belichaming van globalisering. Maar we bewegen wel die kant op. Burgers accepteren op termijn een beperking van het internet, alleen al om de dreiging van cybercriminaliteit te verminderen.'

Het is haast een paradox. 'We zijn steeds meer hightech maar het gedrag van staten wordt steeds barbaarser. We gaan terug naar de steentijd. Trump benadrukte onlangs dat nog eens door te dreigen Iran *back to the Stone Age* te bombarderen.' Het is een dystopisch verhaal, erkent Aldrich. 'Meestal vragen uitgeverij aan schrijvers over dit soort onderwerpen om een hoopgevend afsluitend hoofdstuk van een heel *gloomy* boek. De auteurs doen dat dan ook maar. Meestal zijn die niet erg overtuigend en geloven ze er zelf ook niet echt in. Ik vraag me af of je in dit geval überhaupt zo'n hoofdstuk kunt schrijven.'

Richard Aldrich, *Science, Sabotage and Subversion: How covert activity shapes the new international system*, lezing dinsdag 12 mei, Wijnhaven (zaal 2.02), 18:00 uur

De beste acties komen van onderop

Fusiecongres van de KWJ en de NVV-JC in Nijmegen op 18 december 1982. Jongeren juichen tijdens een toespraak van FNV-voorzitter Wim Kok

Jongeren luisteren naar minister van Sociale Zaken Boersma tijdens de NVV-JC-vergadering op zaterdag 27 oktober 1973

Stakingen, boycots en bezettingen: historicus Rosa Kösters onderzocht hoe opstandige werknemers zich organiseerden om hun arbeidsomstandigheden te verbeteren. 'Collega's moeten elkaar overhalen om mee te doen.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO'S ANEFO

JONGEREN WEER DE LUL!' "S LANDS GROOTSTE KRUIDENIER GEEFT OM JONGEREN GEEN ZIER!' Het is maandagochtend 12 oktober 1981 als dertig woedende supermarktedewerkers het hoofdkantoor van Albert Heijn in Zaandam bezetten en hun spandoeken met boze slogans ophangen. Het bedrijf heeft aangekondigd de lonen voor jongeren te willen aanpassen aan het minimumloon dat net door de regering is verlaagd. Voor scholieren met een bijbaantje in de supermarkt betekent dat een forse inkomensdaling: bijna 130 gulden per maand minder. Na een gesprek met een directielid vertrekken de bezetters rond 11.00 uur uit het gebouw, maar

hun actie eindigt niet. Ze kondigen een landelijke boycot aan en roepen winkelend publiek op om geen boodschappen meer te doen bij Albert Heijn. De jeugdloonverlaging komt er uiteindelijk toch. 'Desondanks is het bijzonder om te zien hoe ze in die periode ingrijpende acties weten op te zetten en het thema op de kaart zetten', vertelt historicus Rosa Kösters. 'De vakbonden hadden weinig oog voor jongeren als groep, waardoor zij zich genoodzaakt zagen zichzelf te organiseren.' Kösters onderzocht hoe werknemers bij grote bedrijven als Ahold (Albert Heijn) en Unilever (Unox) een stem vonden. Eind vorige maand promoveerde ze op de geschiedenis van zelforganisatie onder werknemers tussen 1960 en 2020. 'Ik raakte geïnteresseerd in hoe werknemers zelf reageren op veranderingen', vertelt de historicus. 'Er wordt vaak gesproken over globalisering, flexwerk en arbeidsmigratie, maar dan vooral in cijfers en beleid. Ik wilde juist zien wat dat betekent voor mensen op de werkvloer.' Die verhalen vinden was 'de allergrootste uitdaging'. Kösters dook in lokale kranten, bedrijfsbladen en de oude jaarverslagen die bewaard werden door gepensioneerden- en oud-medewerkersverenigingen. 'Ik zocht op zoveel mogelijk plekken naar zoveel mogelijk verschillende typen bronnen. In bijvoorbeeld het personeelskrantje werden mensen geïnterviewd zodat werknemers wisten wat hun collega's aan de andere kant van Nederland deden. Je ontdekt veel als je tussen de regels door leest.' Wat haar verraste: 'Veel ontwikkelingen die als nieuw worden gepresenteerd, blijken al veel langer deel uit te maken van het dagelijks werk in

supermarkten en distributiecentra. Zo hebben we het tegenwoordig veel over arbeidsmigratie, maar arbeidsmigranten lopen al heel wat langer rond in verdoosde distributiecentra.' In 1963 opent Albert Heijn haar eerste eigen distributiecentrum in de Achterluispolder in Zaandam. 'Al in die beginperiode is dertig tot veertig procent van de werknemers arbeidsmigrant, voornamelijk uit Turkije en Marokko.' Het bedrijf ging actief op zoek naar personeel in het buitenland: in 1969 vloog een wervingsteam naar Turkije, waar zestig sollicitanten aan de hand van een orderbriefje de juiste paperclips en potloden in een mandje moesten leggen. 'Met een soort parcours werd getest of ze snapten hoe zo'n orderbriefje werkte en of ze geschikt waren om als orderpicker te werken.' Dertig sollicitanten krijgen een contract aangeboden. Een jaar later woonden en werkten zij in Zaandam. Maar vakbonden toonden nauwelijks interesse in migranten. Zo organiseerde de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) in 1980 een bijeenkomst voor Ahold-medewerkers, maar waren alle spandoeken en pamfletten in het Nederlands. 'Je ziet ook dat de vakbond honderd broodjes ham bestelt, maar Turkse en Marokkaanse arbeiders eten helemaal geen broodjes ham.' Toch neemt een aantal arbeidsmigranten dat Nederlands spreekt de leiding in de actie tegen de door de regering aangekondigde loonbeviëzing. 'Daarop gaat de groep om 11 uur 's avonds bij de poorten van het distributiecentrum staan om de werkers uit de nachtdienst op te wachten en hen over te halen om deel te nemen aan de staking. De volgende ochtend doen ze hetzelfde bij de ochtendshift. Zo groeit de staking van 15

naar 150 mensen in één nacht. 'De vakbond geeft later toe dat die staking van de grond is gekomen doordat arbeidsmigranten zichzelf en elkaar hebben georganiseerd.' Tevergeefs, want de beviëzing werd uiteindelijk toch ingevoerd. Behalve arbeidsmigratie blijkt ook flexwerk 'een constante' te zijn, zag de onderzoeker. 'Nederland wordt vanaf de jaren '90 en de jaren '00 al gezien als "kampioen flexwerk", maar in de supermarkten zie je tussen 1963 en 1972 al een omslag: van een meerderheid van de medewerkers in een voltijdscontract, naar een meerderheid met een deeltijdcontract. En dan werkt het grootste deel ook nog minder dan vijftien uur.' Vooral vrouwen die na hun zwangerschap terugkomen op de arbeidsmarkt, zijn aantrekkelijk. 'Ze kunnen en willen niet fulltime werken, hebben vaak een man die al fulltime werkt, dus vinden we het in Nederland op dat moment oké om hen minder te betalen. Die vrouwen zijn dus relatief goedkoop en daar zijn ze bij Ahold heel blij mee.' Vrouwen worden gezien als 'het gezicht van de winkel' en wie 'een beetje knap' is, krijgt een plek achter de kassa. Als onderdeel van hun opleiding krijgen caissières in de jaren '60 tips van een visagist en leren ze hoe ze een prettige sfeer kunnen creëren. Al vanaf de jaren '80 is zeker de helft van het personeel bij Ahold vrouw. 'Maar als je in de jaren '90 kijkt hoeveel vrouwelijke managers er zijn, is dat dertien procent. Je ziet dat deze vrouwen continu promoveren tot hoofdcaissière, maar tot de positie van manager schoppen ze het zelden. De reden hiervoor was dat je als leidinggevende

"onmogelijk deeltijd kon werken". Genderongelijkheid speelde een grote rol in de werkverdeling. Deze vrouwen worden "deeltijdprinsesjes" genoemd, maar deeltijd is ook in belang van de werkgever.' Kösters hoopt dat haar onderzoek bijdraagt aan een herwaardering voor de vakbonden. 'Historisch gezien hebben ze een heel belangrijke rol. Dingen die wij als vanzelfsprekend beschouwen, zoals vakantiedagen of een vijfdaagse werkweek, hebben we deels aan vakbonden te danken. Ik denk dat weinig mensen zich dat realiseren.' Alleen hebben de bonden het vandaag de dag niet makkelijk. 'Ze zoeken nieuwe leden en verbinding met de achterban. Als ze een toekomst willen, moeten ze meer nadenken over strategieën om zelforganisatie te stimuleren en te steunen. Telkens zie je: als acties en stakingen van bovenaf worden aangekondigd, krijgen ze pas vorm als collega's elkaar overhalen om mee te doen.' Ook hier zijn volgens haar lessen te leren uit het verleden, bijvoorbeeld bij de onderhandeling in de jaren '70 bij Unox. 'De ene vakbond informeerde de achterban pas wanneer ze waren uitonderhandeld, de andere hield iedereen de hele tijd op de hoogte van alle ontwikkelingen, deelde verhalen en ervaringen van werknemers. Dat kan heel erg helpen om mensen mee te nemen in wat je doet.'

Rosa Kösters, *How to Self-Organise? Insights from Workers at Albert Heijn (Ahold) and Unox (Unilever) in the Netherlands, 1960-2020*. Promotie was 26 maart

Psychologie geeft inderdiende gelden weer vrij

Medewerkers van psychologie mogen hun zogeheten inderdiende gelden (de opbrengst van lezingen en boeken) toch zelf spenderen. Eerder wilde het instuutbestuur die budgetten gebruiken om een gat in de begroting te dichten.

DOOR MARK REID

Inderdiende gelden zijn de opbrengsten van nevenactiviteiten van wetenschappers, zoals het geven van lezingen of boeken schrijven. Medewerkers kunnen ervoor kiezen om dit geld op de eigen rekening te laten storten, maar dan betalen ze er ruim de helft belasting over. In plaats daarvan kunnen ze het bedrag ook in een potje bij de universiteit stoppen om zo het gehele bedrag te kunnen blijven gebruiken voor het financieren van extra onderzoek of het inhuren van student-assistenten.

In de zomer van 2024 maakte het instuutbestuur bekend dit geld, in totaal zo'n 550.000 euro, te bevriezen omdat het instuut financiële problemen had. De opgespaarde bedragen waren misschien nodig om het begrotingsgat van 1,2 miljoen te dichten.

Dit leverde grote problemen op voor sommige medewerkers die het budget niet meer konden inzetten. 'Ik had daar plannen voor', zei hoogleraar cognitieve psychologie Mariska Kret toentertijd tegen *Mare*. Ze had met lezingen en workshops in totaal zo'n 25.000 euro opgespaard. 'Ik heb een groot lab. Ik had bijvoorbeeld een onderzoeksproject opgezet met honden en eye-tracking. Daar had ik geen financiering voor, dus ik betaalde het met die inderdiende gelden.'

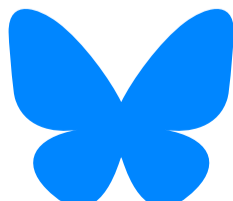
Ook universitair hoofddocent Michiel van Elk, die zo'n achtduizend euro aan inderdiende gelden had opgebouwd noemde het bevriezen een 'onaangename verrassing' en was ontvreden met hoe de universiteit de beleidswijziging had gecommuniceerd.

'Ik heb een groot lab en had plannen voor het geld'

Dat laatste gaf het instuutbestuur ook toe in een brief aan medewerkers van mei 2025. 'We erkennen dat de regels rond de inderdiende gelden en de mogelijkheid tot bevriezing in tijden van financiële nood in het verleden niet helder zijn gecommuniceerd. Dat nemen we onszelf ook kwalijk. Samen met de faculteit wordt gewerkt aan een document waarin deze regeling duidelijk en transparant wordt vastgelegd, zodat hierover in de toekomst geen misverstand meer kan ontstaan.'

Cruciaal punt hiervan is dat zodra de gelden bij de universiteit staan, ze formeel van de universiteit zijn en niet meer van de medewerker. Dit punt was ook volgens het instuutbestuur niet duidelijk voor veel medewerkers. Het instuutbestuur van psychologie heeft nu besloten de inderdiende gelden toch weer beschikbaar te maken en laat weten 'dat er verder geen aanvullende kaders voor het opnemen van inderdiende gelden worden gesteld'.

Wie gebruik wil maken van meer dan vijftienduizend euro moet wel de financiële afdeling op de hoogte stellen. 'Dit is gewenst om overzicht te houden op de reserve en het instuut niet in financiële nood te brengen.' Voor medewerkers die nog vragen hebben over het beleid rondom de inderdiende gelden heeft het instuut op 18 mei een informatiebijeenkomst georganiseerd.

@WeekbladMare

Duidelijkheid in het doolhof

De universiteitsraadsverkiezingen komen eraan, dus *Mare* vroeg alle studentpartijen naar hun belangrijkste speerpunten. 'We willen braille borden.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Hoewel studenten kunnen stemmen op zeven partijen, vinden die elkaar op veel vlakken. Hoe willen zij de universiteit een betere plek maken?

Meer inspraak is een belangrijk thema. De nieuwe partij LTHCS wil bijvoorbeeld dat studenten 'op centraal niveau' kunnen meepraten over het 'snel veranderende aanbod van bachelor- en masteropleidingen' en over 'de vormgeving van het onderwijs' op digitaal gebied. 'Wat ons betreft ontbreekt het momenteel aan een fundamentele discussie hierover en wij willen hier voorstellen over indienen.' PBMS wil meer inspraak op het AI-beleid. 'We zien dat AI het makkelijker maakt om plagiaat te plegen, dat docenten verschillende toetsvormen afschaffen of juist meer toetsvormen erbij geven.' Laagdrempele methodes – zoals huiswerkopgaves die voor een deel meetellen – moeten wat PBMS betreft blijven bestaan. De partij wil graag 'actief meedenken' aan een breedgedragen universitaire visie' en 'AI-richtlijnen voor onderwijs en onderzoek'.

De partijen willen ook versimpeling van digitale systemen en minder bureaucratie. 'Er moet een einde komen aan de digitale wirwar', zegt LSP. De partij wil dat er 'één overzichtelijk systeem komt voor alle studentenzaken'. Zo moeten Usis, MyStudyMap en Brightspace één gezamenlijk platform worden. 'Wij willen dat de universiteit een concrete deadline stelt voor deze integratie. Elders is dit ook mogelijk, dus dit moet in Leiden ook kunnen.' 'Processen binnen de universiteit verlopen traag en bureaucratisch', vindt PBMS. 'Veel studenten lopen hier tegenaan, bijvoorbeeld als ze hun diploma willen aanvragen of een tentameninschrijving verkeerd hebben gedaan. Wij pleiten voor maatwerk en een menselijke aanpak wanneer systemen niet goed werken.'

De partij kan daarvoor steun vinden bij ONS, die ook voorstander is van 'minder strikte regels rond inschrijvingen en herkansingen'. DSP-SC vat de thema's meer inspraak en minder bureaucratie samen in hun belangrijkste doel: 'De ervaringen van studenten worden vaak over het hoofd gezien bij beslissingen.' De partij wil 'duidelijk krijgen wie waarvoor verantwoordelijk is in het doolhof dat de Universiteit Leiden heet', zodat studenten beter weten 'met wie ze in contact moeten komen voor welk onderwerp'. Ook toegankelijkheid is een belangrijk thema. Zo wil DSP-SC dat er een pilot komt waarbij borden in het nieuwe Spuigebouw van braille worden voorzien,

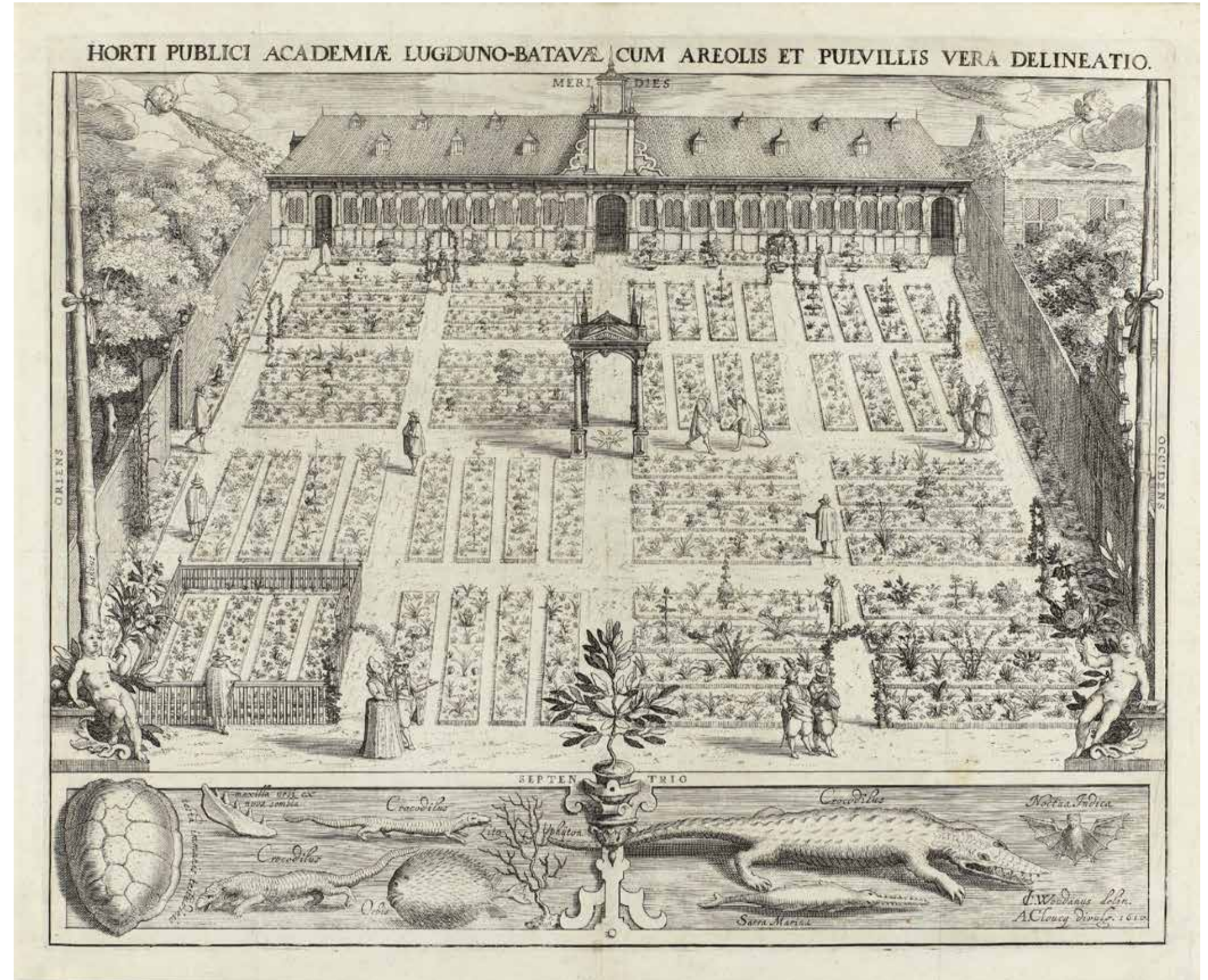
'zodat we onze gebouwen zo toegankelijk mogelijk maken voor visueel gehandicapte studenten'. Ook moet het makkelijker worden om digitaal college te volgen.

LSP is het daarmee eens. 'Wij willen een universiteitsbrede verplichting invoeren om opnames van colleges standaard beschikbaar te stellen.' LTHCS 'pleit voor voldoende studieplekken voor studenten, kantines met betaalbare en gezonde opties en universiteitsgebouwen met ruime openingstijden'. Ook moet in elk universiteitsgebouw een 'toegankelijke stilteruimte komen voor alle studenten die behoefte hebben om zich even terug te trekken, zoals religieuze of neurodivergente studenten'.

ONS wil de toegankelijkheid vergroten door te pleiten voor 'lagere en eerlijkere toelatingseisen voor aansluitende masters'. De partijen LTHCS en DSP-SC vinden elkaar als het gaat om het verbreken van de banden met Israël. Laatstgenoemde zegt 'studentactivisten te blijven ondersteunen die de genocide in Palestina en Libanon op de agenda van de universiteit willen houden'.

LTHCS wil ook dat Leiden alle banden met Israël verbreekt. 'Wij zullen de universiteit met elke mogelijkheid die we hebben wijzen op hun academische verantwoordelijkheid om een bolwerk van de vrijheid te zijn, zodat ook alle Palestijnse studenten in vrijheid van hun onderwijs kunnen genieten.' Maar er zijn ook verschillen. Zo is PBMS de enige partij die pleit voor een 'betaalbaar' usc. 'Sporten verbetert je mentale gezondheid en studieprestaties. Wij willen dat blijven benadrukken bij besprekingen van de begroting en kadernota van de universiteit, en willen open in gesprek gaan over welke concessies daarvoor nodig zijn.'

ONS heeft het als enige concreet over het verbeteren van studentenwelzijn en wil dat studenten sneller toegang tot studiebegeleiding en mentale ondersteuning krijgen, dat deadlines en tentamens beter worden gespreid en er 'structurele aandacht komt voor werkdruk binnen opleidingen'. Ook wil de partij dat de bestuursbeurzen worden verhoogd en 'actieve studenten flexibeler aanwezigheidseisen' krijgen. Eenpitter Vote Gabe! wil dat meer studenten actiever worden in de universiteitspolitiek en de ludiek bedoelde Partij tegen de Student wil dat *Mare* verdwijnt. 'We hebben geen onafhankelijke pers nodig.'

Willem Isaacs van Swanenburg, Hortus Botanicus van de Universiteit Leiden (1650)

Dierproefvrije academie? Of Engels als voertaal?

Wat willen personeelspartijen veranderen aan de universiteit? Werkdruk en bureaucratie moeten sowieso verdwijnen. 'De campus dreigt te veranderen in een zielloze ruimte.'

DOOR MARK REID

De vraag hoe personeelspartijen zich onderscheiden levert opvallend gelijke antwoorden op. Zowel LAG, FNV als UB zijn naar eigen zeggen brede partijen die voor de hele universiteit opkomen. Daarbij beroept LAG zich nog wel op een lange staat van dienst in de universiteitsraad en wijst FNV naar hun ervaring met onderhandelingen en de sterke inspraak die hun achterban heeft in de koers van de partij. Phdoc heeft als enige personeelspartij een daadwerkelijk uitgesproken profiel als de partij die opkomt voor de rechten van promovendi en zogeheten *early career researchers*, die te vaak langs de zijlijn staan in het bestuur van de universiteit. De partij wil daarom regelmatig contact tussen alle lagen van de universiteit bevorderen met bijeenkomsten waar alle medewerkers hun zienswijzen en problemen delen. Om alle promotieprogramma's gelijk te trekken, moeten gradu-

ate schools worden hervormd en gecentraliseerd. Daarnaast wil Phdoc een radicale wijziging doorvoeren: de universiteit moet overstappen op Engels als voertaal. Het Nederlands en het gebrek aan hulpmiddelen om die taal te leren zijn volgens Phdoc voor buitenlandse medewerkers een grote belemmering om te kunnen deelnemen aan de universitaire gemeenschap. Als eerste stap wil de partij Engelse vertalingen van alle beleidsdocumenten.

UB probeert zich in de antwoorden op de vraag wat er moet veranderen aan de universiteit te profileren als een lokale Leidse beweging van 'gewone' medewerkers. Ze wil niet de 'universiteit opnieuw uitvinden', maar gerichte verbeteringen doorvoeren om het dagelijks werk van medewerkers te verbeteren. Daarbij vertrekt de partij niet vanuit een ideologische agenda of specifieke deelbelangen, maar kijkt UB naar 'wat in de praktijk werkt en wat bijdraagt aan sterkere kerntaken' met het menselijk aspect en academische vrijheid als uitgangspunten. Ook wil UB een 'duidelijke en doordachte koers' ontwikkelen om met AI om te gaan. LAG benadrukt de afbrokkelende cohesie binnen de universiteit. 'Door het doorgeslagen flexwerksysteem dreigt de campus te veranderen in een zielloze WeWork-ruimte waar niemand meer een eigen plek heeft.' Daar moet verandering in komen door medewerkers vaste werkplekken te geven en verbanden tussen Den Haag en Leiden te stimuleren.

Verder wil LAG meer democratische inspraak in het universiteitsbestuur: dat is het 'recht van de gemeenschap.' De partij ziet dat er te veel beslissingen over de hoofden van medewerkers worden genomen die wel hun dagelijkse werkpraktijk raken. Als laatste trekt LAG nog een rode lijn: geen plan mag meer door de raad zonder een werkdrুক্তoets. Zowel medewerkers als studenten moeten worden beschermd tegen bureaucratie zoals het 'onnodig gecompliceerd registratiesysteem voor tentamens'. Nieuwkomer FNV wil een maatschappelijk verantwoordelijke universiteit, met een prettige werkomgeving. Dat houdt in dat onderwijs, onderzoek en kennisdeling centraal staan. De universiteit moet duurzaam, groen en dierproefvrij worden, en er wordt meer gedaan aan de fysieke en sociale veiligheid van medewerkers. Ook wil FNV na een ledenraad dat de universiteit de banden verbreekt 'met regimes waar mensenrechten structureel worden geschonden, zoals nu door Israël'. Om 'het gat te dichten tussen beleid en praktijk' wil FNV het college van bestuur 'verantwoordelijk houden voor de implementatie en realisatie van beleidsplannen op de werkvloer', zoals het verminderen van werkdruk, gelijke behandeling en toegankelijkheid voor medewerkers met beperkingen.

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Inloopconcert door Willem Hörmann (orgel).
Maandag 4 mei, 13.00 uur tot 13.30 uur, Academiegebouw, **toegang gratis.**

Inloopconcert door Mariusz Koziel (orgel).
Maandag 11 mei, 13.00 uur tot 13.30 uur, Academiegebouw, **toegang gratis.**

Inloopconcert door Yvonne Rietbergen (blokfluiten) en Cor de Jong (orgel). Maandag 18 mei, 13.00 uur tot 13.30 uur, Academiegebouw, **toegang gratis.**

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftendigtig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, |+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie:

Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:

Vincent Bongers
v.bongers@mare.leidenuniv.nl
Marcielle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Valérie Kraaij (stagiair)
Lisanne van Veenen (stagiair)

Medewerkers:

Emiel Beinema | Lente van den Berg |
Lisa Boshuizen | Remco Breuker | Tirza de Graaf | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong |
Emma van Kalmthout | Henrik Laban |
Zahra Menguellati | Marieke Nolten | Anna Schaaftma

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties: Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, Telefoon 023 - 571 47 45, E-mail sales@bureauvanvliet.com bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:

Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Annemarie Drahmann | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

CULTUUR

Hier wil jij meer van zien

Comedian Stefan Pop verbindt de censuur uit het communistische Roemenië van zijn familie met de macht van sociale media en de vrouwonvriendelijke goeroes uit de manosphere. ‘Het liefst zou ik het algoritme helemaal stuk maken.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Iemand wordt naar Siberië gestuurd en mag één brief naar huis sturen. Met zijn vrouw spreekt hij een code af: als hij met blauwe inkt schrijft, is alles waar. Schrijft hij met rode inkt, dan is alles gelogen. De brief komt aan, volledig in blauwe inkt. ‘Het is hier geweldig! Alles is goedkoop, er is genoeg eten en de vrouwen zijn prachtig. Het enige wat ik mis, is een rode pen.’

Het is een van de beroemde grappen uit de tijd van het communisme, die cabaretier Stefan Pop regelmatig hoorde als hij bij zijn opa en oma in Roemenië was. ‘Die moppen waren voor hen een uitlaatklep. Zo konden ze elkaar vertellen wat ze vonden, zonder gepakt te worden door de geheime politie. Moppen maken in een dictatuur, daar heb ik echt respect voor. Ik zou het niet uit mijn bek krijgen als mijn leven daarmee op het spel zou staan.’

In zijn nieuwe voorstelling *Genoeg over mij*, op 19 mei in de Leidse Schouwburg, stelt Pop dat ook onze gedachten en meningen worden gefilterd: niet door de geheime politie, maar door het algoritme. ‘Dat bepaalt hoeveel je over jezelf kan vertellen. Je kan alles van jezelf plaatsen, maar dat wil niet zeggen dat mensen dat te zien of te horen krijgen. Pop zegt ‘het geluk’ te hebben dat hij van de NPO – voor het programma *Klikbeet* – mag maken wat hij zelf wil. ‘Maar voor jonge makers die afhankelijk zijn van sociale media-inkomsten, betekent het dat ze echt andere content moeten maken en andere woorden moeten gebruiken om door dat algoritme heen te komen. Zo zeggen ze bijvoorbeeld niet piemel, maar “staaf”.

‘Wij wilden ooit een parodie maken op de peukenbus, die van Rotterdam naar Luxemburg rijdt om goedkoop sigaretten te kunnen kopen. Je wilt een kritisch filmpje maken tegen roken, maar daarbij wil je wel een sigaret laten zien. Maar op TikTok houdt het algoritme je filmpje al tegen als je een glas wijn of een sigaret laat zien. Dus dan beslis je: hoeveel is het me waard om een filmpje te maken dat mensen toch niet zien?’

De comedian vindt het heel kwalijk dat het algoritme zoveel macht heeft en waardevolle content kan tegenhouden. ‘Als je nu gaat kijken op TikTok heeft NPO Start daar vierhonderdduizend mensen die hun account volgen. Dan moet je voor de grap even naar beneden scrollen en kijken hoeveel mensen de afgelopen vijf dagen naar hun filmpjes hebben gekeken: zo’n achthonderd tot tweeduizend. Ik zou het algoritme het liefst helemaal stuk maken, maar dat is natuurlijk *wishful thinking*.’

De voorstelling begint met een filmpje waarin het lijkt alsof je op de tijdlijn van de cabaretier zit. ‘Daarin zie je allemaal mannen uit de manosphere, zodat de mensen die dat echt niet kennen, gelijk een idee krijgen van wat het is. De filmpjes zijn ook echt wel *funny*, want het zijn totale idioten.’ Zo zie je een TikTok-filmpje van de zelfverklaarde ‘holistische gangster’ Nick Alper voorbijkomen waarin hij zegt:

‘Een adelaar vangt geen vliegen, gooi geen steen naar iedere hond die blaft.’ Pop: ‘Het is echt *shocking* dat dit aanslaat bij mensen. Als dit niet zo serieus was, was het nog wel lachen geweest. Ik heb voor de voorstelling zelf ook wat mooie nieuwe gezegden bedacht.’ Onvermijdelijk gevolg van Pops zoektocht: hij kreeg steeds meer influencers uit de manosphere te zien. ‘Mijn werk verpest wel vaker mijn algoritme. Ik heb een sketch voor *Klikbeet* gemaakt waarbij mijn tijdlijn werd gecheckt toen ik op huwelijksreis ging naar de Verenigde Staten. De grap was dat ik dan allemaal chicks aan het checken was op sociale media en daarvoor hadden we echt de meest ordinare beelden gekozen. Mijn tijdlijn was een paar maanden echt totaal over de top. Kennelijk dacht mijn algoritme: ja man, dit vind jij rof, hier wil jij meer van zien.’

Tijdens een optreden in Spijkenisse vroeg de comedian een jongen op de eerste rij wat hij zou veranderen als hij aan de macht kwam. ‘Dat bleek echt zo’n incel-guy, want hij zei: “Nederland weer echt voor Nederlanders maken.” Zonder twijfel. Ik schrok me kapot. Ik ben niet snel uit het veld geslagen, maar ik dacht echt: *what the fuck* gebeurt hier?’ ‘Je moet toch toegeven dat het gedachtegoed uit de manosphere resoneert bij veel jonge mannen. Ze zien online een wereld vol vrouwen en rijkdom en worden gevoelig voor uitspraken van dit soort gasten. Als je goeroe of life coach zegt: “Het is de schuld van de vrouw”, is dat natuurlijk geweldig om te horen, want dan ligt het nooit aan jezelf. Dat is de makkelijkste manier om altijd succes te hebben. Je date was een mislukking, maar dat was haar schuld. Met die gedachtesprong win je altijd. Het is heel gevaarlijk, maar wel een succesformule.’

Mensen moeten snappen dat ze zelf ook verantwoordelijk zijn, vindt Pop. ‘Wie ben ik om kritiek te hebben op zo’n docu van Louis Theroux? Die mannen worden neergezet als een soort van freaks, maar dan lijkt het of wij er niet verantwoordelijk voor zijn als samenleving. Ik vind hen ook verschrikkelijk, maar ik denk niet: dit is raar. We doen als samenleving iets fout als dit vruchtbare grond heeft en moeten allemaal wat meer naar onszelf kijken.’

Hij had liever ‘een leuker verhaal gehad’. ‘Ik wil niet dat mensen met een kutgevoel naar huis gaan. Hoewel het allemaal heel depressief klinkt en ik niet heel optimistisch ben, is de voorstelling ook echt leuk en grappig. Ik probeer er ook maar het beste van te maken. Het is denk ik ook geen toeval dat mijn opa en oma in Roemenië zoveel moppen maakten en dat ik daar een bepaalde interesse voor heb ontwikkeld. Humor was hun manier om met de situatie om te gaan. Voor mij is dat niet anders.’

Stefan Pop, *Genoeg over mij*, Leidse Schouwburg, dinsdag 19 mei, 20.15 - 22.15 uur, vanaf € 20

‘We moeten in debat gaan en elkaar uitdagen’

DOOR TIRZA DE GRAAF

Met vijf medestudenten spreek je in de podcast ‘Van Leiden tot later’ bekende alumni. Hoe is dat idee ontstaan?

‘Twee van ons zagen een vergelijkbaar concept in een andere stad en dachten: zoiets zou ook een verrijking voor Leiden kunnen zijn. Ik doe de minor journalistiek en vind media heel interessant, en dit sluit daar perfect op aan. ‘Ons groepje bestaat uit studenten met verschillende achtergronden. Naast politicologie hebben we biologie, geschiedenis en international relations. Daardoor kijken we allemaal vanuit een andere hoek naar de thema’s die we bespreken.

‘Toen we eenmaal hadden besloten dat we een podcast gingen maken, zijn we begonnen met het aanschrijven van fondsen. We hebben dit hele project zelf gerealiseerd, vanaf de eerste euro tot het eindproduct.’

Hoe was het om zelf een aflevering te presenteren?

‘Het was de eerste keer dat ik iemand interviewde, en dat gelijk op beeld, dus dat vond ik wel spannend. Het thema waar ik in gedoken ben, is onderwijsinnovatie en AI. Daarvoor heb ik oud-rector Carel Stolker geïnterviewd in de Bildejkkamer in het Academiegebouw. Wat zo leuk is aan dit project is dat we

mensen spreken die vaak gevoelsmatig ver van je afstaan, maar zo’n gesprek kan die barrière doorbreken.

‘Voordat de opnames begonnen, hadden we kort kennisgemaakt en tussen de opnames door kwamen we in een ruimte waar Stolker destijds het officiële openingslint had doorgeknipt. Hij nam mij mee naar dat moment en kon van alles vertellen over de historie van de plek. Hij vertelde er heel gepassioneerd over. Als een gesprek zo open is, kun je echt een brug slaan tussen student en alumnus. ‘Het is belangrijk om het gesprek met elkaar aan te gaan. Tegenwoordig kan je gemakkelijk alleen naar college toe gaan, zonder enige aansluiting bij iemand te voelen, en weer naar huis gaan. Maar op die manier wordt er vrij weinig discussie gevoerd. Ik had het er met Stolker over dat de universiteit juist een plek moet zijn, zelfs als er veel spanningen in de wereld zijn, waar mensen de discussie met elkaar aan durven gaan. Zo blijf je elkaar uitdagen.’

Wat kan deze podcast betekenen voor andere studenten?

‘We merkten dat sommige studenten best veel weten over maatschappelijke thema’s en daar graag over praten, terwijl anderen dat juist minder hebben, en bijvoorbeeld niet eens zouden kunnen zeggen wie de minister-president is. We willen nieuwsgierigheid aanwakkeren, zodat studenten zelf op onderzoek uitgaan of er met huisgenoten over gaan praten.

‘Tegelijkertijd laten we zien dat het mogelijk is om zelf iets op te bouwen en dat mensen ook echt bereid zijn om tijd voor je vrij te maken en je te helpen. De universiteit heeft ons bijvoorbeeld ook waar mogelijk geholpen. Uiteindelijk hopen we het stokje over te dragen aan zes nieuwe studenten. Wij hebben al veel geleerd, dus die kennis kunnen we dan doorgeven.’

COLUMN | ZAHRA MENGUELLATI

Waarom ik de volgende Koningsdag gewoon weer ga feesten

Kreunend druk ik maandagochtend om 6 uur mijn wekker uit. Met tegenzin rol ik uit bed, want ik moet snel naar de vrijmarkt voordat mijn plekje weg is. Ik heb mijn best gedaan om op Koningsnacht vroeg weg te gaan, maar door dat laatste blikje mixdrank heb ik toch minder slaap gekregen dan ik wilde. Een uur later slepen mijn vriend en ik onze oude meuk naar de markt in een winkelwagen die we langs de weg vonden. Als we daar aankomen, staan de stationwagens van families uit de buurt al geparkeerd, en blijkt onze plek toch ingepikt te zijn. Een verkoper staat vanachter een heuse marktkraam zijn spullen aan te prijzen voor de vroege vogel. Onder de stalen poten kan je nog

net mijn geducttapete ‘Z’ zien. Verslagen leggen we ons lakentje neer voor de ingang van een fietswinkel. We hadden er blijkbaar net als onze burens om 4 uur moeten zijn. De balans vinden tussen feesten met Koningsdag en burgerlijk je oude spullen verkopen is nog moeilijk. Omdat ik bijna afstudeer en moet verhuizen, wil ik af van mijn oude zoi. Als een Marie Kondo was ik de afgelopen weken bezig met het sorteren van de kledingstukken en boeken die al sinds mijn veertiende in de kast liggen. *Does it still spark joy*, of is dat alleen nostalgie?

Mijn strategie was simpel: groepen nerdy tieners uit het publiek pikken, en aan hen mijn oude manga-boeken, K-popalbums en anime-merch slijten voor leuke prijsjes.

Op een markt in een Haagse woonwijk bleek het echter nog verrassend moeilijk te zijn om tienerspullen te verkopen. Er kwamen voornamelijk huisvrouwen langs die in het Haags, Turks, Arabisch of Pools mijn handelswaar bekritiseerden. Een enkele keer maakte ik een moeder en tienerdochter blij met een broek of shirt, en gelukkig

had ik niet helemaal ongelijk over de populariteit van Japanse en Koreaanse media onder Gen Alpha. Toch was het teleurstellend. We raakten zelfs aan de straatstenen de limonade niet kwijt die we hadden meegenomen om klanten te trekken. De jeugd van tegenwoordig drinkt liever Red Bull.

Na zeven uur van vooral mensen kijken had ik toch een klein deel van mijn spullen verkocht en mijn vriend één lamp voor 50 cent (een zesde van de vraagprijs). We besloten op te ruimen en naar het volgende Koningsdagritueel te gaan: met vrienden in een park oranje tompouce eten.

Ook gezellig, maar niet in de verste verte vergelijkbaar met de dag die andere studenten hebben gehad. De volgende dag zie en hoor ik hun wilde verhalen op Insta en de uni: stappen met wiet rokende kunststudenten, Aperol mee in een Gymshark-beker, housefeestjes op straat (wel tegenstrijdig eigenlijk).

Het was best leuk om winkeltje te spelen met mijn vriend, maar was onze schamele winst het ons echt waard om een hele dag vol feest te missen? Ach, misschien had ik die oude meuk toch maar op de zolder van mijn ouders moeten laten staan.

Zahra Menguellati is student International Studies

‘Mijn strategie was simpel: nerdy tieners uit het publiek pikken en merch slijten’

